

Láng Zsolt

CSÍKOK

Már iskolás voltam, amikor egyszer azt hallom: a tótoknak keresztbe csíkos, a sváboknak hosszában, a magyaroknak meg srégen. Mármint a szőr a mellükön, jött a kiegészítés. Ez volt életem első faji tipológiája, nagyon mélyen belém rögzült, tökéletesen emlékszem arra is, hogy amikor elhangzott, Kodra Pista bácsiék háza előtt álltunk apámmal, és már megvolt a piros Pionier biciklim. Hiába marhaság, belém költözött, nézegettem a szőrös melleket a Szamos-parton: ha van is csík, egyetlen látható, függőlegesen, esetleg keresztben, ritkán együtt a kettő, egyetlen mellkason, viszont srég csíkozással nem találkoztam, így arra jutottam, hogy minden magyar, akit ismerek, és lényegében csak magyarokat ismertem, mert az egész városban nemigen éltek mások, szóval arra a következtetésre jutottam, hogy a magyarok nem igazi magyarok.

Mellesleg ebben volt is valami, de persze fordítva: a svábok és a tótok mifelénk mind magyarok voltak. Magyar volt Winkler Tibi és Maurer Gyula, magyar volt Mihalik bácsi is, még akkor is, ha előbbieket Németországban kötötték ki a repatriálás divatjának hódolva, utóbbi pedig a családi szalonasütéseken szlovákul énekelt a magyar nótákat.

Nem állítom, hogy ennek a csíkos mondásnak tudható be, de amikor tizennyolc éves koromban eljöttem otthonról, tele voltam röghöz kötöttséggel. Mármint szorongással minden idegen környezetet, idegen embert illetően. Nem a mondásnak, hanem annak a ragacsnak köszönhetően, amibe ez a mondás is beleragadt, sok egyébbel együtt. Ez a ragacs mérgező. Mert ugyan nem olyan fenyegetők már ezek a mondások, mint a korábbiak, amelyek háborúkhöz, pogromokhoz vezettek, de igazán alattomosak. Hasonló alakváltás: a gonosz eleinte lángpallosú angyal, később meg virgácsos krampusz, aki a gyerekek cipőjébe rejti a hagymát.

Valószínűleg maradtam volna a ragacsban, ha nem kezdek el olvasni. Az ugyanaz, ami nem ugyanolyan. Erre találtam a könyvekben. Megszerettem, először a franciákat. Zola összeszt olvastam. Aztán az oroszokat, majd a németeket, az angolokat. Lehet, hogy nem pont ebben a sorrendben. Az is

lehet, hogy először a magyar népmesében feloldódó idegenséggel találkoztam, és innen kaptam rá az olvasás oldószerére. Olvastam tehát a franciákat, és amikor egyszer egy osztálykiránduláson találkoztam egy igazi franciával, cseppet sem féltem tőle. Az egyetemen elkezdtem románokat olvasni, kortárs írókat, és észrevettem, hogy barátkozni kezdek évfolyamtársaimmal. Jöttek a kubaiak, az argentinok, a peruiak, a kolumbiaiak, az észak-amerikaiak. Na, azok korábban. Ha el is jutunk valahogy a határig, pusztán tudással nem tudjuk átlépni. Az olvasás során begyűjthető érzelmekre van szükségünk.

Mindazonáltal annak idején fogalmam sem volt, kik azok a tótok. Tóth Gézáékat ismertem, de tudtam, nem róluk szól a mondás. Taszítottak a keresztcsíkos tótok, anélkül, hogy tudtam volna, kik ők. A szlovákok meg egyáltalán szóba sem jöttek. Csehszlovákok legfeljebb... Tulajdonképpen amióta létezik Kalligram Kiadó, és lettek magyarul is olvasható szlovák írók, azóta tudok róluk. Ugyanazok ők is, akik mi vagyunk. Ha nem is ugyanolyanok. És épp ez a nem ugyanolyan adja meg az esélyét, vagy inkább lehetőségét, hogy elképzeljük magunkat másnak, mámorítóan másnak. Nem is értem, miért nem olvasunk gyakrabban szlovákokat. Az egész nagy világirodalomban a szlovák esetében kell a legkisebb lépést megtennünk, hogy a másságot átélhessük.